

**ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ПРИВАТНИЙ ЗАКЛАД
«ДНІПРОВСЬКИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»**

СУЧАСНА ПРИКЛАДНА ЛІНГВІСТИКА

Частина II

**Дніпро
2023**

УДК 81'1(477)

ББК 81'2 УКР

С 91

*Ухвалено до друку Науково-методичною радою Вищого навчального приватного закладу «Дніпровський гуманітарний університет»
(протокол № 4 від 21 грудня 2023 р.)*

*Ухвалено до друку Вченою радою Вищого навчального приватного закладу «Дніпровський гуманітарний університет»
(протокол № 4 від 28.02.2023 р.)*

Сучасна прикладна лінгвістика. Збірник наукових праць. Дніпро: ВВПЗ «ДГУ», 2023. Ч. II. 255 с.

(в авторській редакції)

У збірник увійшли наукові дослідження, які були оприлюднені на міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні погляди на прикладну лінгвістику» (09 листопада 2023 року). Тематика статей охоплює актуальні питання щодо розвитку та становлення прикладної лінгвістики.

Матеріали наукових досліджень можуть бути використані у практичній діяльності фахівців вказаних напрямів діяльності та у навчальному і виховному процесах закладів освіти.

ISBN 978-966-981-879-9

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Лежнёва Тетяна Миколаївна – кандидат юридичних наук, доцент, проректор Вищого навчального приватного закладу «Дніпровський гуманітарний університет»

Крашеніннікова Тетяна Валеріївна – кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри міжкультурної комунікації та соціально-гуманітарних дисциплін Вищого навчального приватного закладу «Дніпровський гуманітарний університет»

Дудник Олена Володимирівна – кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри міжкультурної комунікації та соціально-гуманітарних дисциплін Вищого навчального приватного закладу «Дніпровський гуманітарний університет»

Холод Ірина Василівна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри міжкультурної комунікації та соціально-гуманітарних дисциплін Вищого навчального приватного закладу «Дніпровський гуманітарний університет»

Хмель-Дунай Галина Миколаївна – кандидат біологічних наук, доцент, доцент кафедри міжкультурної комунікації та соціально-гуманітарних дисциплін Вищого навчального приватного закладу «Дніпровський гуманітарний університет»

Негодченко Ольга Петрівна – старший викладач кафедри міжкультурної комунікації та соціально-гуманітарних дисциплін Вищого навчального приватного закладу «Дніпровський гуманітарний університет»

Мірошник Андрій Дмитрович – провідний фахівець відділу організації наукової роботи, міжнародних зв'язків та академічної мобільності Вищого навчального приватного закладу «Дніпровський гуманітарний університет»

© ВВПЗ «ДГУ», 2023

© Автори, 2023

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	5
------------------------	---

Алексеев Артур. Взаємодія знань корпусної лінгвістики та інформаційних технологій у навчальному процесі	6
Андрішко Олег. Матеріали до словника міжмовних омонімів: українська мова й ізоляти / некласифіковані мови Африки	15
Варакута Марина. Мистецтво говоріння і слухання: ключі до ефективного спілкування.....	25
Василенко Наталія. Літературний портрет Катеринослава. Іван Манжура (1851-1893) – український поет-казкар, вчений-фольклорист. Концептуальні роздуми та музейні інтерпретації	34
Глущенко Ганна. Практичний досвід перекладу літератури за допомогою нейромережі: переваги та виклики	43
Дудник Олена. Політика українізації напр. ХХ – на поч. ХХІ ст	53
Квітінська Ліана. Короткий екскурс у історію етносеміотики, питання та перспективи розвитку етносеміотики як науки	61
Корсунська Вікторія. Kommunikative Kompetenz als Element der interkulturellen Kommunikation und der beruflichen Interaktion eines Individuums in der gegenwärtigen Stufe der gesellschaftlichen Entwicklung	73
Крашеніннікова Тетяна. Роль мов у сприйнятті народів як націй	87
Лимар Андрій. Державна політика формування гуманітарної складової професійної ідентичності особистості студента.....	93
Natsiuk Maryana. Osidak Viktoriia. Applying multilingualism in foreign language teaching	103
Негодченко Ольга. Відображення етнокультури у творах Миколи Пимоненка.....	113
Нежива Ольга. Предметно-мовне інтегроване навчання іноземних мов у закладах вищої освіти.....	124
Поповський Анатолій. Дбаймо про культуру мови – державотворчого коду нації	132
Rakutienė Silvija, Butrimė Edita. Development of personal competences at a specialized university – a changing paradigm of traditional education	140
Руколяньська Наталія. Терміни на позначення абстрактних понять у субмові кримінального процесуального права.....	151
Сергієнко Наталія. Мовні аспекти юридичної термінології у сучасному законодавстві.....	159
Сковронська Ірина. Сучасні виклики та чинники збереження національної ідентичності українців	167
Sukhoviyi Vitalii. In the beginning was the word? Language and national consciousness. Ukrainian case	175
Хмель-Дунай Галина. До питання збереження автентичності в етнокультурному просторі.....	208

Холод Ірина. Особливості використання методології CLIL у викладанні англійської мови професійного спрямування.....	219
Шапошнікова Анастасія. Концепт «Паляниця» в етнографічних і фольклорних матеріалах, надрукованих наприкінці XIX – на початку XX ст.....	227
Шостак Оксана. Лінгвістичні інструменти для створення психологічної адаптації.....	236
Юрченко Анна. Музейне заняття «Як козаки у розвідку ходили»: захід на стику історії, археології та патріотичного виховання.....	244
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ	253

1. Яковенко Н. Шляхта в козацькій революції середини XVII ст. (полемічні зауваги до схеми В'ячеслава Липинського). In: *Козацькі війни XVII ст. в історичній свідомості польського та українського народів*. Матеріали Другої польсько-української наукової зустрічі (Львів, 12-13 жовтня 1995 р.). Львів-Люблін, 1996. С. 21-31.
2. Когут З. Кордони України: територіальні візії козаків від гетьмана Б.Хмельницького до гетьмана І. Самойловича In: *Український історичний журнал*. 2011. №3. С. 50-73.
3. Донцов Д. Націоналізм. Київ: ФОП Стебляк О. М., 2015.

ДО ПИТАННЯ ЗБЕРЕЖЕННЯ АВТЕНТИЧНОСТІ В ЕТНОКУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРИ

Галина ХМЕЛЬ-ДУНАЙ

*кандидат біологічних наук, доцент, доцент кафедри міжкультурної комунікації та соціально-гуманітарних дисциплін
ВНПЗ «Дніпровський гуманітарний університет»,
член Національної спілки майстрів народного мистецтва України*

У статті відслідковуються процеси змін та формування етнічних ознак у людському суспільстві та на тлі історичного становлення державності в багатьох країнах. Такі закономірності не минули дві історично пов'язані в часі і просторі держави, як Україна та Литва. Тривалий час, близько 400 років, вони мали щільні контакти та взаємодію в різних напрямках: політичному, господарському, економічному, культурному та інших. Народи наших країн об'єднувала спільна територія від Балтики до Чорного моря, історичні події на полях визвольної боротьби, формування державності, запозичення або розширення схожих рис у побутовому житті, традиціях, елементах ноші, ремесел та народного мистецтва. Це одне з перших досліджень, що ґрунтуються на вивченні літературних джерел, музейних артефактів, спілкуванні з дослідниками та фахівцями.

Питання збереження етнічної автентичності залишається дуже нагальним фактором сучасних глобалізаційних процесів і потребує ґрунтовного вивчення його важливих соціальних особливостей, що формують взаємоповагу, творчу співпрацю та високу духовну культуру міжнаціональних стосунків, яка протистоятиме розбрату, ворожнечі та агресивним намірам між представниками різних національностей нашої планети.

Ключові слова: етнокультура, міжкультурні зв'язки, етнічна автентичність.

The article traces the processes of change and the formation of ethnic features in human society and against the background of the historical formation of statehood in many countries. Such regularities did not change two states historically connected in time and space, such as Ukraine and Lithuania. For a long time, about 400 years, they had intense contacts and interaction in various directions: political, economic and cultural. People of these two countries were united by a common territory from the Baltic to the Black Sea, historical events in the fields of the liberation struggle, the formation of statehood, the borrowing or expansion of similar features in everyday life, traditions, elements of clothing, crafts and folk art. This is one of the earliest studies based on the study of literary sources, museum artifacts, communication with researchers and specialists.

The issue of preserving ethnic authenticity remains a very urgent factor in modern globalization processes and requires a thorough study of its important social features, which form mutual respect, creative cooperation and a high spiritual culture of international relations, which will resist discord, enmity and aggressive intentions between representatives of different nationalities of our planet.

Key words: ethnoculture, intercultural relations, ethnic authenticity.

У загальнокультурному, людському, науковому та інших розуміннях сутності людини, важливими були та залишаються деякі провідні ознаки та характеристики людини, як то мова, спосіб життя, господарювання, одяг, тощо.

В еволюційному та історичному розвитку людини – людини розумної, першою, найголовінішою ознакою природи людини є потужна психофізіологічна функція мовлення як один із способів передавання інформації. Однією зі складових психіки та психофізіології людини маємо психолінгвістику – спроможність сприймати, вивчати, спілкуватися мовами інших етносів.

Люди мають схожі риси, здібності, можливості, але водночас їх індивідуалізують, роблять «унікальними» їхні споконвічні, зниклі чи генетично закріплені особливості або етнічні характеристики (ознаки). Це дає можливість, принаймні, поки що спілкуватися, пізнавати мову, культуру, звичаї, традиції, ремесла різних народів нашої Планети до тих пір, поки вони не зникли. Якщо зникнуть ці етнічні особливості-ознаки, людство перетвориться на «населення планети Земля».

Але не тільки мовлення, колективна праця, тощо є ознакою приналежності людей до певних етнокультурних груп на Землі. У представленій роботі було цікавим знайти, дослідити, описати деякі з таких ознак на прикладі двох історично споріднених держав.

Україна і Литва є давніми й надійними партнерами не тільки в економічному, політичному, науковому та культурному співробітництві – їх об'єднує спільна історія і давні культурні процеси. Більше того, в сучасних

умовах маємо сприятливі можливості для розроблення та реалізації спільних проєктів, що мають важливе національно-культурне значення для обох країн.

Творчий потенціал литовців, які стали складовим елементом народонаселення України, простежується на різних етапах історичного розвитку від Великого Князівства Литовського й до нашого часу.

При вивченні схожості мовлення та змісту понять у литовській та українській мовах – визначено близько 200 слів, як-от:

Литовські	Вимова	Українські
Galva	Галва	Голова
Agrastas	Аграскас	Агрус
Ūsai	Усай	Буса
Virvė	Вірвє	віршовка, мотузка
Basas	Басас	Босий
Barzda	Барзда	Борода
Gruodis	Груодіс	Грудень
Lapkritis	Лапкритіс	Листопад
Šienas	Шенас	Сіно
Meišas	Мейшас	Мішок
Perkunas	Перкунас	Перун
Burokas	Бурокас	Буряк
Bulvės	Бульвєс	бульба, картопля
Kilimas	Кілімас	Килим
Čabanas	Чабанас	Чабан
Kapas	Капас	капище, могила
Grėblys	Гребліс	Граблі
Nuometas	Нуометас	Намітка

Другою потужною ознакою окрім мови в автентичності етносів був, є та повинен залишитися – одяг. Це такі непереборні ознаки національних характеристик, які помітні при спілкуванні першими.

Одяг як і мова в обох країнах мають територіальні особливості у вигляді діалектів, крою, орнаментики та колористики. В Литві за такими онаками виділяють 5 територіальних утворень. В Україні таких етнічних регіонів – 15.

Ноша або одяг має свої традиційні складові елементи, особливості виготовлення, техніки вдягання та носіння. Комплектація елементів строю жінок в Литві та Україні дуже схожі.

Традиційний жіночий одяг обох країн, складався із сорочки, спідниці, фартуха, ліфа (керсетки, горсика), пояса, головного убору, взуття та прикрас.

Однією з основних частин традиційного жіночого строю в Україні була довга полотняна сорочка, а в Литві коротка сорочка (*marškiniai*). Для верхньої частини якої застосовувалося більш тонке, іноді крамне полотно, для нижньої – більш грубе, домоткане. У другій половині XIX ст. в східній і південно-східній і в окремих місцевостях центральної і західної частин Литви поширилася вишивка сорочок хрестом червоними і, рідше, чорними нитками. У сорочках особливо прикрашалися довгі рукави, манжети і комір, так як їх видно з-під ліфа. Найпоширенішим орнаментом був геометричний або стилізований рослинний малюнок [5, с. 8–50].

Поверх сорочки як українки, так і литовки надягали спідниці (*sijonas*) з лляної, вовняної або напіввовняної тканини. Литовки могли носити дві-три спідниці – одну поверх іншої. Шили їх широкими і довгими, нагорі біля пояса збирали в складки чи зборки. Забарвлення і орнамент спідниць були різноманітними: поперечно або продольносмугасте, в клітинку різних пропорцій, одноколірні або оброблені тканими геометричними і рослинними орнаментами. У спідницях, як і в усьому традиційному литовському жіночому костюмі, переважають поєднання червоного і зеленого, чорного, білого і синього кольорів. Інколи застосовують жовті, помаранчеві і фіолетові тони.

Обов'язковою приналежністю литовського традиційного як жіночого, так і дівочого костюма був фартух (*prijuoste*), тканий із лляної, вовняної або бавовняної пряжі, або пошитий із крамної матерії. Литовські фартухи дуже різноманітні за своїми узорів і їх виконанням [4, с. 5-42].

Ошатною і святковою частиною традиційного литовського жіночого костюма була безрукавка – ліф (liemenė). У будні безрукавки носилися рідше. Шили їх із домотканого з мілким узором вовняного або напіввовняного матеріалу, заможні селянки – із шовку, парчі і сатину, які більш широко стали застосовуватися в ХІХ ст. У різних етнографічних областях Литви безрукавки відрізняються деякими деталями крою. Традиційний жіночий, як і чоловічий, костюм доповнювався поясом (juosta) [7, с. 37, 44].

Традиційним головним убором заміжніх жінок був убір що за формою нагадував довгий рушник – намітка (nuometas), широко поширений у балтійських, слов'янських та інших народів. У першій половині ХІХ ст. вельми популярними стали хустки і очіпки (kykas), а з початку ХХ ст. хустки із ситцю, шовку, вовни і домоткані полотняні витіснили всі головні убори і донині побутують у литовському селі.

Форма і деталі українського жіночого одягу дуже різноманітні. На таке різноманіття вплинули і регіональні особливості, і багаті традиції українського повсякденного та святкового життя. Своєрідність жіночого строю виявляється і в крої складових елементів одягу, і в загальному вигляді вбрання, і в складі частин костюма. Відзначається також різноманітність кольорових поєднань, декоративних обробок та прикрас.

Різниця костюмів по регіонах пояснюється близьким спілкуванням із сусідніми народами, тому в північно-західних областях жіночий український костюм має схожі риси з польським національним одягом, для Поділля характерні деякі елементи та орнаменти, що нагадують молдавські мотиви. Можна сказати, що Поліссі та Середнє Придніпров'я зберегли більше свій історичний етнічний стиль, цей одяг і прийнято вважати традиційно українським.

Основою українського жіночого одягу є сорочка зі лляної або іншої натуральної тканини, оздоблена вишивкою, тому її називають вишиванкою чи кошуля. Це довга сорочка (додільна), яка на більшій частині території

України шилася цілісною. На Закарпатті сорочку шили з двох частин: нижня частина була з більш щільної і практичною тканини, а верхня частина з тонкої.

По крою відрізнялася чотири основні типи жіночих сорочок українок: 1) туникоподібна; 2) туникоподібна з уставками; 3) з поліками, пришитими по основі; 4) більш пізні, кінця XIX – початку XX ст. на кокетці. Сорочки багато прикрашалися білою ажурною гладдю або тканими візерунками з червоних, синіх або білих ниток сорочки [1, с. 252].

Жіночі вишиванки західних рагіонів шилися з коміром, зазвичай відкладним. У східній частині України шиють більш давній варіант вишитих сорочок – без коміра.

Вишивка – основна прикраса української сорочки. Нею прикрашають, за традицією, комір, рукава і нижній край (поділ) сорочки. Найбільше вишивки на рукавах: у верхній їх частині або в нижній. Іноді розшивається і весь рукав вишивка [1, с. 158, 173, 186]. Поверх вишитої сорочки надягали не менш гарні жилети (корсетки) або теплі жупани.

По тому, як носила молода жінка стрій, можна було бачити, заміжня вона чи ні. Незаміжні дівчата носили сорочки з барвисто вишитим подолом поверх вдягали спідницю, підперезуючись тканим поясом – крайкою. Як повсякденний одяг використовувався простий тип спідниці – запаску. Її рідко прикрашали вишивкою або якимось іншим декором. Запаску шили з недорогої вовняної тканини різних відтінків синього, червоного, зеленого кольорів. Запаска являла собою шматок тканини, до верхніх кутів якого пришивали тасьми або тонкі пояски, щоб закріплювати запаску на талії. Одночасно надягали дві запаски різного кольору: одна ззаду, інша спереду. У такій спідниці було зручно рухатися й управлятися по господарству.

У святкові дні українки надягали плахту, як частина ошатного костюма. Для плахти використовували вовняну картату тканину довжиною до чотирьох метрів. Весь одяг українок шився й оздоблювався вручну. За

красою одягу можна було судити не тільки про багатство родини, але й про майстерність і працьовитість господині чи молодій дівчині – майбутньої нареченої. Тому над своїм одягом і одягом своєї сім'ї жінки працювали майже весь час, вільний від господарських турбот.

Хустка була найпопулярнішим головним убором в українок. Часто жінки використовували кибалку – щільний обруч, на який накручувалося волосся, так як українські заміжні жінки не повинні були заплітати коси. Поверх такої зачіски надягався очіпок, який щільно облягав голову і утримував волосся. Очіпок обов'язково носили всі заміжні українки, знімаючи тільки на ніч або для миття волосся. Поверх очіпка надягали гарну різнобарвну хустку. Її кінці зазвичай зав'язувалися над чолом. Українські жінки любили надягати в свята яскраві кольорові хустки, які чудово поєднувалися з багато вишитим одягом.

Окрім схожості складових елементів одягу як литовок, так і українок, строї жінок доповнювались цікавим і дуже корисним елементом. В українок він називався гаман, кишенья, кишенька інколи карман або ладунка.

У традиційному одязі селянок Лівобережної України (Полтавщини, Слобожанщини) початку ХХ століття вони являли собою торбинку у вигляді кишені, яку прив'язували до поясу.

Такі ж поясні кишені були і залишилися елементами традиційного одягу жінок у Литві і називаються *delmonai* – делмон [7, с 117, 119, 130; 3, с. 197, 215].

Слова «карман», «гаман» і «калита» в Україні мають тюркське походження. Термін «ладунка» походить від середньовісньонімецького «laden»; він потрапив до української мови через польське посередництво (польське *ładować* перекладається як «вантажити; набивати; заряджати. Ладунки носили переважно на поясі. Така частина одягу була притаманна лише жіночим строям [2, с. 91, 112].

Чоловіки використовували широкі ткани пояси, куди закладали дрібнички.

Кишені XVIII століття, які носили заможні жінки, щедро прикрашалися вишивкою; їх, вочевидь, носили до парадних суконь. Менш заможні жінки виготовляли такі кармани з простого полотна або з клаптиків дорогої тканини.

У сільському українському вбранні початку XX століття варіант носіння такого «карману» поверх стегового одягу міг приховатися під довгими полами керсетки, тому так мало фотографій, де можна було би їх побачити.

У сучасному житті такі зручні елементи можна носити і як доповнення до спідниці в етнічному стилі, і просто разом із модним одягом. Актуальність такого аксесуару пояснюється і чисто практично – він зручний для носіння сучасних гаджетів, без яких ми вже не уявляємо своє життя.

Отже, наш світ різноманітний, різночле багатий, особливий або взаємозбагачений на історичному шляху людства на Землі. На цьому шляху еволюціонує людина та змінює, пристосовує для своїх потреб способи спілкування, життєвий простір, родинні стосунки. В останні десятиліття через економічну міграцію різнобарвнішими стали шлюби. За людиною слідують шлейфом її уподобання, етнокультурні та гастрономічні традиції. В цьому швидкоплинному часі та умовах важко зберегти без змін автентичну сутність кожного етносу.

Варто продовжувати пошуки, вивчення, відтворення та передавання елементів етнокультурного простору майбутнім поколінням Землі.

Литовські традиційні жіночі строї

Українські національні костюми

Жіночі строї українок (Полтавщина, Слобожанщина)

виконання автора: Галини Хмель-Дунай

Поясні кишені в українському одязі

Поясні кармани українські

Поясні литовські кармани –делмони (delmonai) [7, с. 117, 119, 130]

Список використаної літератури

1. Васіна З. О. Український літопис вбрання: [книга-альбом] у т. 2. Київ: Мистецтво, 2006. 448 с.
2. Косміна О. Традиційне вбрання українців. Т.1. Балтія – Друк, 2008. 158 с.
3. Baltijos regiono tautinio kostiumo kišenių ornamentika. RES HUMANITARIAE. T. XVII. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla. 2015. 187–220. ISSN 1822-7708.
4. Barotė S. Klaipėdos krašto etninių drabužių vizuali tapatybė. Beigiamasis magistro darbas. Klaipėda, 2017. 61 psl.
5. Matulionienė E. The developmen of tekstile packets of the national kostume of Lithuania minor. Summary of doctoral Dissertation Humanities, Etnology, Klaipėda, 2018. 60 p.
6. Protėvių ženklai tradicinėje tekstilėje. Siuvinėjimai. Sudarytojai: Dalia Bernataite-Beliauskienė, Ramutė Kraujalienė, Vikma Žukauskienė. Vilniaus etninės kultūros centras, 2020, 88 psl.
7. Jurkuvienė T. Lietuvių tautinis kostiumas. Vilnius, Baltos lankos, 2006, 246 psl.

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДОЛОГІЇ CLIL У ВИКЛАДАННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ПРОФЕСІЙНОГО СПРЯМУВАННЯ

Ірина ХОЛОД

*кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри міжкультурної
комунікації та соціально-гуманітарних дисциплін
ВНПЗ «Дніпровський гуманітарний університет»*

Стаття присвячена сучасним тенденціям у вивченні іноземних мов у професійному контексті в умовах глобалізації та інтенсивного розвитку міжнародної співпраці. Зазначається, що в сучасному світі фахівці все частіше стикаються з необхідністю спілкування та співпраці в англійськомовних середовищах, де відбувається обмін ідеями та реалізація проєктів.

Стаття підкреслює, що англійська мова вже давно перетворилася на ключовий інструмент для розуміння сучасного світу та високо важливою у сферах міжнародного бізнесу, академічних досліджень та технологічного спілкування. Ефективне володіння англійською стає пріоритетом для професіоналів різних галузей.

Особливу увагу авторка засередила на методиці CLIL (Content and Language Integrated Learning), яка поєднує вивчення мови та фахових предметів. Цей підхід вважається важливим інструментом для підготовки фахівців, здатних не лише ефективно використовувати англійську мову у відповідній галузі, але й здійснювати професійну діяльність на міжнародному рівні.

У статті розглядаються основні компоненти методики, а також особливості її використання у закладах вищої освіти та погляди вчених-методистів щодо її імплементації в університетах. Стаття висвітлює, як CLIL може бути ефективним інструментом для викладання англійської мови на спеціальностях, де вивчення мови пов'язане з конкретною професійною тематикою. Автор статті досліджує думки вчених-методистів, намагаючись

